

Nr 22

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändring i livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824).

Genom en den 28 februari 1958 dagtecknad proposition, nr 105, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden, anhållit om riksdagens yttrande över följande

Förslag

till

Kungörelse

om ändring i livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824)

Härigenom förordnas, att 11 och 32 §§ livsmedelsstadgan den 21 december 1951 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

11 §.

I lokal — — — till människoföda.
Lokalen ävensom — — — gott
stånd.
Golv i — — — dagligt bruk.

(Föreslagen lydelse)

11 §.

1 m o m. I lokal — — — till människoföda.
Lokalen ävensom — — — gott
stånd.
Golv i — — — dagligt bruk.
2 m o m. I lokal för beredning av livsmedel, avsedda för försäljning eller för servering åt allmänheten, eller i lokal för försäljning av de i 8 § c) angivna livsmedlen får fjäderfä icke utan särskilt tillstånd av hälsovårdsnämnden plockas eller befrias från sina inälvor.

(Gällande lydelse)

32 §.

Saluhålles livsmedel i förpackat skick under angivande av att varan är särskilt lämpad för barn, skall förpackningen vara märkt med uppgift om samtliga i varan ingående råvaror och tillsatser. Angives ej halten av varje råvara och tillsats, skall härvid råvara eller tillsats, som med högre viktsandel ingår i varan, sättas före råvara eller tillsats med lägre sådan andel.

(Föreslagen lydelse)

32 §.

Saluhålles livsmedel i förpackat skick under angivande av att varan är särskilt lämpad för barn *eller för person, vilken på grund av sjukdom, svaghet eller av annan orsak är i behov av speciell kost*, skall förpackningen vara märkt med uppgift om samtliga i varan ingående råvaror och tillsatser. Angives ej halten av varje råvara och tillsats, skall härvid råvara eller tillsats, som med högre viktsandel ingår i varan, sättas före råvara eller tillsats med lägre sådan andel.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1958.

Den genom denna kungörelse införda skyldigheten att märka livsmedelsförpackning skall gälla allenast förpackning, i vilken livsmedel efter den 30 juni 1958 inlägges inom riket eller införes till riket.

Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer må för viss tid, dock längst till den 1 juli 1960, medgiva undantag från nämnda märkningskyldighet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att i livsmedelsstadgan skall intagas bestämmelser innebärande *dels* att fjäderfä icke får, utan särskilt tillstånd av hälsovårdsnämnd, plockas eller befrias från inälvor i vissa lokaler för beredning eller försäljning av livsmedel *dels ock* att förpackning av livsmedel, som försäljes under angivande att de är särskilt lämpade för personer i behov av speciell kost, skall åsättas uppgift om i varan ingående råvaror m. m.

I. Saluhållande av slaktad tamfågel m. m.

Gällande bestämmelser

I *livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824)* finnes under 3 kap. allmänna bestämmelser rörande livsmedelslokalers beskaffenhet och utrustning samt rörande skötseln av sådana lokaler. Med dessa bestämmelser har man velat sörja för att lokalerna är lämpliga för sitt ändamål och fyller skäliga hygieniska krav. Under 4 kap. i stadgan meddelas vidare föreskrifter rörande hantering av livsmedel, avsedda för försäljning eller servering. Dessa föreskrifter syftar till att säkerställa ett sådant förfaringssätt, att livsmedlen icke förorenas eller blir skadliga att förtära eller på annat sätt otjänliga till människoföda. Varken de angivna författningsrummen eller livsmedelsstadgan i övrigt innehåller några särskilda regler om i vilka lokaler eller på vad sätt slaktat fjäderfä bör plockas eller befrias från inälvor, huvud och fötter, och sådana regler har ej heller meddelats i andra författningar.

Veterinärstyrelsens skrivelse

Veterinärstyrelsen har i skrivelse till Konungen den 20 november 1957 hemställt, att visst tillägg måtte göras till livsmedelsstadgan angående saluhållande av slaktad tamfågel m. m.

Yttranden över veterinärstyrelsens skrivelse har efter remiss avgivits av lantbruksstyrelsen, veterinärhögskolan, Samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer, Sveriges lantbruksförbund, Svenska ägg-handelsförbundet, Sveriges fjäderfäavelsförening, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges hotell- och restaurangförbund, Kooperativa förbundet och Riksförbundet Landsbygdens folk.

En redogörelse för innehållet i skrivelsen jämte däröver avgivna remissyttranden lämnas i propositionen å s. 5—9, vartill utskottet får hänvisa.

Departementschefen

Föredragande departementschefen, statsrådet Johansson, yttrar i propositionen följande.

»Under senare tid har förekommit ett flertal fall av salmonellainfektion hos människa, där smittkällan kunnat återföras till höns. Företagna utredningar har gett vid handen, att smittämnet sannolikt överförts från fåglarna i samband med urtagningen av deras inälvor, där salmonellabakterierna företrädesvis har sitt säte, och det kan med fog antagas att bristande hygienisk omsorg vid urtagningen medverkat till bakteriernas överföring till människan, antingen direkt eller indirekt genom redskap, beredningskärl eller andra livsmedel.

Huvuddelen av slaktat fjäderfä befrias f. n. regelmässigt från sina inälvor först omedelbart före fåglarnas anrättande, och endast i relativt sett mindre

omfattning sker urtagning av inälvorna redan i samband med slakten, varvid fåglarna levereras djupfrysta från slakteriet och även saluhålles djupfrysta till konsumenterna. De nyss påtalade salmonellainfektionerna hos människa har sannolikt uppkommit sedan bakterierna överförts från fåglarna i samband med urtagning omedelbart före deras anrättande.

För egen del finner jag det angeläget att i fortsättningen effektiva åtgärder vidtages för att försöka förekomma salmonellainfektioner av nyssnämnd art. Då salmonellabakterierna i viss utsträckning torde tillföras fjäderfäbesättningarna genom fodermedel, bör på längre sikt åtgärder för skärpt kontroll och sanering av fodermedlen komma till utförande. Emellertid måste man även söka gardera sig mot infektion genom de salmonellabakterier, som i viss utsträckning redan torde förekomma inom fjäderfäbesättningarna i landet. De inträffade salmonellafallen hos människa visar, att slaktat fjäderfä under nu rådande förhållanden icke alltid urtages på sådant sätt att överföring av salmonellabakterierna till människa undviks. Som särskilt betänkligt framstår detta då urtagningen äger rum i lokaler, där livsmedel saluhålles eller beredes för saluhållande eller servering åt allmänheten.

I ärendet föreligger viss utredning rörande förhållandena vid de slakterier och andra platser, där fjäderfä slaktas. Denna utredning kan enligt mitt bedömande icke anses otvetydigt ge vid handen, att risken för spridning av salmonellabakterierna generellt sett åtminstone f. n. kan förväntas bli mindre vid urtagning av fåglarna i samband med slakten än vid urtagning hos detaljhandlare eller konsumenter. I en del remissyttranden har t. o. m. yppats farhågor för att en urtagning i samband med slakten skulle kunna medföra ökad risk för smittspridning. En förbättring av slaktplatsernas utrustning och hygieniska standard kan visserligen väntas efter genomförande av skärpt kontroll av fjäderfäslakten, varom veterinärstyrelsen nyligen utfärdat anvisningar till hälsovårdsnämnderna. Vidare torde chefen för jordbruksdepartementet inom den närmaste tiden komma att anmäla förslag till kungörelse angående fjäderfäkontrollslakterier. Hur snabbt dessa vidtagna eller väntade åtgärder kan komma att leda till förbättrade hygieniska förhållanden låter sig emellertid f. n. icke med större säkerhet överblickas. Med hänsyn till uppgifterna om nuvarande förhållanden på slaktplatserna och till de av remissinstanserna framförda betänkligheterna i övrigt är jag icke — i varje fall f. n. — beredd att tillstyrka veterinärstyrelsens förslag, innebärande generellt förbud mot urtagning och plockning av tamfågel annat än i samband med slakten.

Emellertid anser jag att åtgärder bör vidtagas för att uppnå större hygienisk omsorg vid urtagning och plockning av tamfågel. Betydande förbättringar härutinnan synes mig kunna ernås om man i livsmedelsstadgan inför bestämmelse om att det skall krävas särskilt tillstånd av hälsovårdsnämnden för att urtagning och plockning av slaktat fjäderfä skall få ske i sådana

lokaler för försäljning och beredning av livsmedel, där risken för smittspridning enligt vad ovan anförts är särskilt stor. Jag förordar därför, att till 11 § livsmedelsstadgan göres ett tillägg av sådan innebörd.

Vid prövning av ansökan om tillstånd att i viss lokal urtaga och plocka fjäderfä torde hälsovårdsnämnden böra beakta de särskilda föreskrifter och anvisningar, som veterinärstyrelsen utfärdat angående lokalens beskaffenhet och utrustning. Därjämte torde böra beaktas i vad mån vunna erfarenheter ger anledning till antagande att fåglarnas plockning och urtagning kommer att utföras med tillbörlig hygienisk omsorg. Nämnden bör, då skäl därtill föreligger, kunna återkalla meddelat tillstånd.

Till fjäderfä torde få hänföras alla slag av tamfågel.

Jag anser icke tillräckliga skäl föreligga att meddela av veterinärstyrelsen föreslagna inskränkande bestämmelser för saluhållande av inälvor från fjäderfä.»

II. Märkning av dietlivsmedel

Gällande bestämmelser

Några bestämmelser som åsyftar att närmare reglera tillverkning eller saluförande av s. k. dietlivsmedel finnes f. n. icke. Däremot har för vissa andra livsmedel utfärdats föreskrifter om tillverkningskontroll och förpackning, varjämte vissa allmänna bestämmelser om livsmedels beskaffenhet och saluförande finnes i livsmedelslagstiftningen.

I *livsmedelsstadgan* föreskrives, att såsom tillsats till livsmedel för avsalu — varvid med tillsats i huvudsak förstås vara eller ämne som är avsett att tillföras livsmedel för att påverka dess färg, smak, konsistens eller hållbarhet eller för annat liknande ändamål, utan att ingå i detsamma som råvara — får med vissa undantag användas allenast vara eller ämne som efter prövning av kommerskollegium godkänts såsom tillsats för livsmedlet i fråga (1 § 3 mom., 4 § första och andra styckena).

Beträffande märkning av livsmedel gäller, att då livsmedel i detaljhandeln saluhålles i förpackat skick skall förpackningen, där ej i stadgan annorlunda föreskrives, vara märkt med bl. a. uppgift om innehållets benämning, tillverkarens, förpackarens eller säljarens namn eller firma och hemvist samt innehållets totala vikt vid förpackningstillfället (28 §). Är livsmedel förpackat utom riket må i stället för tillverkarens, förpackarens eller säljarens namn eller firma och hemvist å förpackningen finnas angivna exportörens eller importörens namn eller firma och hemvist (29 §). Saluhålles i förpackat skick sådant livsmedel, vid vars framställning eller beredning använts sackarin eller annat konstgjort sötmedel som har högre söthetsgrad än socker men icke sockrets näringsvärde, skall, med vissa undantag, förpackningen vara märkt med orden »Innehåller konstgjort sötmedel» eller »Innehåller sackarin» (31 §). Då livsmedel saluhålles i förpackat skick under angi-

vande av att varan är särskilt lämpad för barn, skall förpackningen vara märkt med uppgift om samtliga i varan ingående råvaror och tillsatser. Angives ej halten av varje råvara och tillsats, skall härvid råvara eller tillsats, som med högre viktsandel ingår i varan, sättas före råvara eller tillsats med lägre sådan andel (32 §).

Å förpackning, vari livsmedel saluhålles, eller i annons eller annan reklam rörande varan får uttryck, som antyder att varan innehåller vitaminer, mineralämnen eller andra näringsämnen, vilka icke nämnvärt bidrager till kaloritillförseln, användas, endast om tillika arten och halten av dylika ämnen närmare angives. Uppgift om halten behöver dock icke lämnas beträffande mjölk, smör, ägg, oberedda eller djupfrysta kött- och fiskvaror samt frukt, bär och grönsaker i oberett eller djupfryst tillstånd. (34 §).

Skyldighet att å förpackning angiva vissa eller samtliga i varan ingående råvaror och tillsatser föreligger också beträffande vissa särskilda livsmedel.

Medicinalstyrelsens utredning

I skrivelse till Konungen den 21 februari 1957 har medicinalstyrelsen hemställt, att vissa av styrelsen föreslagna bestämmelser angående dietlivsmedel måtte införas i livsmedelsstadgan. En redogörelse för innehållet i skrivelsen jämte den utredning som legat till grund för densamma lämnas i propositionen å s. 11—13, vartill utskottet hänvisar.

Över medicinalstyrelsens skrivelse har yttranden avgivits av kommerskollegium, Kooperativa förbundet, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund, Svenska konservfabrikers riksförening samt Sveriges kemiska industrikontor.

I remissyttrandena vitsordas behovet av att de s. k. dietlivsmedlen bringas under viss kontroll, och man ansluter sig utan erinringar till det av medicinalstyrelsen framlagda förslaget.

Departementschefen

Föredragande departementschefen yttrar i propositionen följande.

»Såsom framgår av utredningen i ärendet har livsmedelsindustrin under senare år i allt större utsträckning framställt livsmedel vilka är avsedda för personer som på grund av sjukdom, svaghet eller av annan orsak är i behov av speciell kost, s. k. dietlivsmedel. Bortsett från de allmänna föreskrifter som jag tidigare berört finnes för närvarande icke några bestämmelser som direkt syftar till att reglera beskaffenheten av eller handeln med dessa livsmedel.

I likhet med vad som uttalats i medicinalstyrelsens skrivelse och vad som framhållits av remissinstanserna finner jag det angeläget att vissa kontrollföreskrifter utfärdas för dietlivsmedlen. För konsumenter av ifrågavarande livsmedel är det uppenbarligen av största betydelse, att de saluförda va-

rorna verkligen är ägnade att tillgodose de kostbehov för vilka de angivits vara lämpade.

En tillfredsställande kontroll synes mig kunna uppnås om, såsom föreslagits av medicinalstyrelsen och statens institut för folkhälsan, viss deklareringskyldighet föreskrives beträffande de i dietlivsmedlen ingående ingredienserna. Denna uppfattning delas också av remissinstanserna. Den som är i behov av dietkost kan, om sådan skyldighet stadgas, själv förvissa sig om varans lämplighet. Att föreskriva skyldighet att ange de exakta eller genomsnittliga värdena med vilka viktigare beståndsdelar ingår i varan anser jag vara att gå för långt. En följd därav skulle också med all sannolikhet bli att livsmedlen förädlades. Härtill kommer att det i många fall torde vara svårt att hålla en så konstant sammansättning av de i varorna ingående beståndsdelarna, att en procenthaltsdeklaration är genomförbar. Därest icke halten av i varan ingående råvaror och tillsatser anges i varudeklarationen, bör dock, i likhet med vad som gäller för barnmat, råvara eller tillsats som med högre viktsandel ingår i varan sättas före råvara eller tillsats med lägre sådan andel.

Att utöver vad jag nu förordat föreskriva att dietlivsmedel skall få försäljas endast i förpackat skick synes mig icke erforderligt. Livsmedel vilka är speciellt avsedda för barn eller personer i behov av dietkost torde redan utan sådan föreskrift regelmässigt försäljas i förpackat skick.

I 32 § livsmedelsstadgan bör sålunda föreskrivas deklareringskyldighet för sådant livsmedel som i förpackat skick försäljes under angivande att det är särskilt lämpat för personer vilka på grund av sjukdom, svaghet eller av annan orsak är i behov av speciell kost.»

Utskottet

Utskottet ansluter sig till vad föredragande departementschefen yttrat i propositionen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen i anledning av förevarande proposition, nr 105, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 10 april 1958

På andra laguskottets vägnar:

EDVIN JACOBSSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Nils Elowsson, Axel E. Svensson, fru Carlqvist, fru Svenson, herrar Mannerskantz, Åkesson, Magnusson och Edström;

från andra kammaren: herr Jacobsson i Tobo, fru Ewerlöf, herrar Odhe, Carlsson i Bakeröd, Fredriksson, fru Eriksson i Ängelholm, fru Svensson och herr Jönsson i Jämtlands Sikås.